

**Povestirile educatoarei și importanța
acestora în activitățile instructiv-educative din grădiniță**

**Prof. învățământ preșcolar - Sofronie Florina
G.P.P. „Aripi deschise” Pitești**

Activitatea de povestire din grădiniță este în general consacrată comunicării. Pentru a-și atinge țelul, ea trebuie pregătită și desfășurată cu toată atenția. Educatorea trebuie să aleagă și să planifice poveștile accesibile, cu un conținut moral, cu elemente narative care să mențină viu interesul și atenția copiilor. Planificându-și această activitate, educatoarea trebuie să se asigure că la data respectivă copiii au formate reprezentările la care se va face apel în povestire și că au suficiente cunoștințe care să le permită perceperea ei fără prea mare dificultate. Deci educatoarea trebuie să coreleze povestirea cu toate celelalte activități ținute în grădiniță și să o planifice în consecință. Numai pornind de la un anumit fond apercceptiv, basmul va avea ecou în sufletele copiilor.

Pe de altă parte, educatoarea trebuie să stabilească în orarul zilei locul povestirii, momentul expunerii ei. Ținând seama că ascultarea și perceperea unei povestiri cere copiilor un efort susținut, se recomandă ca activitatea respectivă să fie prevăzută în orar înaintea altor activități, pentru ca preșcolarii să poată fi capabili să urmărească cu atenție ideile în înlanțuirea lor logică. Altfel, își vor însuși în mod superficial povestea sau basmul.

O altă sarcină care îi revine educatoarei este aceea de a studia cu atenție textul basmului înainte de a-l expune în fața copiilor, eventual de a-l prelucra, de a-l adapta posibilităților de înțelegere și de asimilare al acestora. După ce stăpânește bine textul povestirii și meditează asupra eventualele lui prelucrări, educatoarea procedează la întocmirea planului activității. Cu acest prilej stabilește succesiunea episoadelor care vor fi narate, pasajele pe care va trebui să le memoreze pentru a le reproduce textual (dialogurile, versurile, eventual momentele umoristice sau dramatice). De asemenea, își va nota unele expresii literare cu care să îmbogățească vorbirea copiilor.

Intervenția educatoarei în text trebuie făcută în sensul asigurării unei depline accesibilități a acestuia, al favorizării înțelegerii de către copii a ceea ce se povestește. Astfel, înlocuirea unor expresii, eliminarea unor elemente fantastice care ar depăși posibilitatea copiilor de a le percepe sau introducerea unor onomatopee, a unor repetări și a unor amănunte din viața animalelor care atrag pe copii, sunt intervenții care, atunci când sunt bine gândite și plasate fac povestea mai accesibilă și deci mai eficientă. De orice natură ar fi prelucrarea textului, ea nu trebuie să știrbească însă integritatea conținutului, unitatea lui logică sau să ducă la diluarea povestirii.

Această pregătire în vederea expunerii textului nu este însă singura cerință pedagogică ce se impune în organizarea și desfășurarea activității de povestire. Educatorea trebuie să aibă în vedere sarcina asigurării percepției conștiente și depline de către copii a celor povestite.

Procesul percepției povestirilor artistice, așa cu am mai subliniat, solicită concentrarea și persistența atenției copiilor, antrenarea tuturor proceselor psihice și deci integrarea lor totală în activitate. „Cercetările științifice au dovedit că în procesul audierii unei povestiri, copii se manifestă în mod diferit, de la o grupă la alta, atât sub aspectul concentrării și persistenței atenției, cât și sub aspectul îngrării în conținutul celor povestite. Astfel, copiii mai mici, în general, sunt captivați ușor de cele povestite și ascultă tăcuți până la sfârșit sau până când educatoarea adresează întrebări, sau insistă să li se mai povestească odată. Alteori însă, distrași de cele petrecute în jur, tind să se joace și părăsesc chiar activitatea. Copii de 5-6 ani sunt capabili de o mai mare și o mai persistentă

concentrare a atenției și prin urmare, participarea copilului la conținutul basmului este mai activă.”(E. Varzari, 1971, p. 187).

Expunerea făcută de educatoare are efect evident asupra copilului. Trăind din plin întâmplările relatate, copilul devine sensibil chiar la amănunte neesențiale și reacționează prompt, printr-o mimică potrivită, printr-o evidentă modificare a respirației, prin exteriorizarea nestăpânită a emoțiilor provocate de cele povestite. Nu rareori copii plâng ascultând despre sfârșitul tragic al al iezișorilor neascultători, ca apoi să râdă și să se bucure când lupul și-a luat binemeritata pedeapsă.

Spre sfârșitul perioadei preșcolare, copiii dovedesc o și mai mare capacitate de a urmări cu atenția încordată povestirea expusă. În general, în procesul ascultării basmului, atenția preșcolarilor mari se concentrează asupra elementelor care creează contextul ei esențial. Ca urmare, ei devin mai puțin sensibili la excitațiile exterioare și le rezistă într-o măsură mai mare. Urmărind cu perseverență întâmplările relatate, personajele și situațiile create, copiii reușesc să-și stăpânească reacțiile, să-și rețină în parte manifestările exterioare – mimice - să-si amâne dorințele.

Cunoscând aceste particularități manifestate în procesul ascultării unor povești, educatoarea trebuie să ia măsurile menite să creeze condițiile favorabile ascultării basmului, începând cu aerisirea sălii și continuând cu stabilirea ordinei și a curățeinei acesteia. Prin punerea jucăriilor la locul lor, prin strângerea materialelor de construcție, precum și a altor obiecte îndrăgite și folosite în mod frecvent de copii, se va evita ca aceștia să fie distrași de la povestire. Așezarea din timp a scăunelilor și chiar organizarea grupei de copii constituie de asemenea o cerință ce trebuie respectată. Practic, s-a dovedit că așezarea cea mai convenabilă pentru ascultarea povestirii este așezarea în semicerc, careu deschis pe două rânduri, fie pe scăunele, fie jos pe covor. Educatoarea va avea în vedere să repartizeze locurile ținând cont de copiii care au auzul mai slab dezvoltat sau sunt mai mici. Între educatoare și copii se crează astfel o mai mare comunitate, care favorizează ascultarea povești.

În mod obișnuit, îndată ce copii și-au ocupat locurile pe scaune, educatoarea anunță titlul basmului și începe să o enunțe direct. „Practica a dovedit că tergiversarea începutului activității, observațiile și apelurile repetate ale educatoarei pentru stabilire a liniștii și a asigurării disciplinei sunt obositoare, și chiar mai mult, dezorganizează grupa.”(E. Varzari, 1971, p. 187).

Sunt cazuri în care copiii trebuie pregătiți pentru înțelegerea povestirii, trebuie să le fie reamintite sau precizate anumite date de care depind înțelegerea ei. În aceste situații, înainte de începerea povestirii, educatoarea poate angaja cu copiii o conversație introductivă, liberă sau pe baza unor ilustrații. În acest scop, de exemplu, având de expus povestea „Unde a zburat rândunica?” e necesar să se actualizeze unele cunoștințe mai vechi ale copiilor, prin câteva întrebări: „Cine pleacă toamna în țările calde rândunica sau vrăbiuța?”, „De ce pleacă rândunica în țările calde?”.

După eventuala convorbire cu copiii, educatoarea anunță titlul și începe expunerea. Acest moment al activității trebuie să însemne un contact viu, a unei strânse legături între povestitoare și cei care o ascultă. Pentru realizarea acestei legături este necesar ca educatoarea să se adreseze copiilor cu înțelegere, cu dragoste și cu toată convingerea. Expunerea educatoarei trebuie să fie cât mai plastică, cât mai expresivă. Pentru aceasta, ea trebuie să folosească, ca și în arta actoricească, o serie de mijloace prin care să sublinieze înțelesul cuvintelor, al propozițiilor, al frazelor, să imprime povestirii un caracter emoțional.

Vocea, tonul, constituie unul din mijloacele cele mai importante de care trebuie să se folosească educatoarea pentru a da relief spuselor sale și mai ales pentru a sublinia unele stări afective. Intensitatea timbrului și înălțimea vocii trebuie să varieze conform cu conținutul poveștii. Un ton monoton, o voce indiferentă în orice împrejurare, sau vorbirea cu patos despre fapte mărunte acționează negativ asupra ascultătorilor. Educatoarea trebuie să adopte deci tonul potrivit cu importanța faptelor povestite. Schimbarea ritmului vorbirii, rostirea mai rară sau mai grăbită a cuvintelor, ridicarea sau coborârea glasului în timpul vorbirii, felul în care accentuează un cuvânt, o

propoziție, o frază, modificarea timbrului vocii sunt mijloace prin care educatoarea poate să împrime povestirii mai multă expresivitate și să mărească astfel starea emoțională a ascultătorilor. De asemenea, poate reda anumite stări sufletești trăite de personaje, cum sunt tristețea, mânia, duioșia, regretul, frica, bucuria, mirarea, amenințarea, etc. Un rol important în expunere îl au pauzele și accentele. Folosirea atentă a pauzelor determinate de punctuație, de sensul logic al propozițiilor sau al frazelor, sau de diferite situații psihologice ce se degajă dintr-o anumită parte a povestirii, face ca povestirea să fie mai vie, să poată fi urmărită mai ușor și cu mai mult interes. Prin pauze bine marcate (fie prin ridicarea sau coborârea vocii, fie prin întreruperea pentru scurt timp a expunerii), educatoarea reușește să dea un anumit sens spuselor sale și mai ales să atragă atenția copiilor asupra a ceea ce urmează să fie povestite. așteptarea îi obligă pe copii la o ascultare mai atentă.

În expunerea povestirilor, educatoarea trebuie să folosească, în mod just, și accentul. Prin accentuarea unui cuvânt din propoziție, sau a unei propoziții din frază – după sensul logic pe care îl au – educatoarea pune în valoare tot ce ajută la înțelegerea povestirii.

Deseori, accentele sunt legate de sublinierea elementelor figurative ale vorbirii, cum sunt epitele, metafora, hiperbola, comparația, repetarea, enumerarea etc. În expunerea povestirilor trebuie folosite mimica și gesturile. Fiecare gest sau mișcare, cea mai discretă schimbare a feței, atunci când sunt potrivite situației, când vin să însoțească și să întărească mijloacele verbale de exprimare, sau să sublinieze situații, peripecii etc., contribuie la mărirea expresivității povestirii, la stabilirea unui contact mai viu între povestitor și ascultător și mai ales, la asigurarea percepției afective și conștiente de către copii a textului.

Pentru a mări efectele expunerii povestirii, educatoarea poate folosi o serie de mijloace intuitive – imagini, diafilme sau materiale power-point, siluete, machete. Deosebit de eficient s-a dovedit a fi procedeul folosirii unor siluete care să reprezinte personajele și unele elemente de decor din basm (pomi, case, palatul, cușcă, etc). Cu ajutorul lor se poate înscena basmul pe măsura expunerii lui, sau la sfârșitul povestirii, copii pot reconstitui anumite scene din basm, astfel asigurându-se și retenția și transferul.

Mânuirea acestor siluete în mod cât mai sugestiv și corespunzător situațiilor face să sporească interesul copiilor pentru povestire, să urmărească expunerea cu atenție mărită și să trăiască stări emoționale deosebite.

În concluzie, povestirea educatoarei trebuie să dovedească o seamă de calitate. La acestea se poate ajunge numai atunci când educatoarea înțelege necesitatea de a-și perfecționa continuu tehnica povestirii și când depune toate eforturile în acest sens. Expunerea clară și pe înțelesul copiilor constituie condiția de bază a reușitei activității, dar aceasta nu este totul. Ținând seama de particularitățile individuale ale copiilor, de faptul că stabilitatea atenției variază de la un copil la altul, chiar în limitele aceleiași vârste, educatoarea trebuie să vegheze ca în timpul expunerii toată grupa să urmărească cu atenție. În cazul celor distrați este util să recurgă la diferite procedee care să le stimuleze interesul și să le capteze, din nou, atenția. O simplă privire îndreptată spre copilul neatent, adresarea unei scurte întrebări în legătură cu povestea care să îi rezească curiozitatea și dorința de a ști ce se va întâmpla mai departe, ridicarea sau coborârea tonului sau introducerea unor scurte pauze, sunt procedee care pot elimina sau preîntâmpina fără dificultate manifestările negative ale atenției copiilor.

Este deosebit de important ca în situația în care copiii manifestă lipsă de atenție, educatoarea să nu își piardă calmul, să nu dea semne de enervare, să nu ridice tonul. O asemenea stare nu face decât să influențeze negativ procesul de ascultare – și nu ar putea decât să dăuneze activității.

În partea de încheiere a activității, trebuie neapărat asigurată conexiunea inversă, prin diferite procedee potrivite vârstei copiilor precum și basmului care a fost ascultat. Astfel, obținerea performanței și asigurarea transferului conținutului principal al basmului predat poate fi realizat prin:

1. prezentarea și discutarea unor ilustrații, reprezentând momentele principale ale povestirii și care să permită concretizarea diferitelor episoade. Astfel se consolidează reprezentările pe care copiii și le-au format ascultând povestea și se îmbogățește experiența lor cognitivă și afectivă.
2. conversația în legătură cu tema, conținutul și personajele principale ale povestirii
3. reproducerea de către copii a fragmentelor semnificative din povestire.
4. mimarea unor acțiuni caracteristice personajelor din povestea ascultată
5. redarea în desen, la alegere, a unor elemente din poveste care i-au impresionat pe copii în mod deosebit.

„Deși prin natura ei povestirea este o metodă pasivă, datorită ansamblului trăirilor afectiv-emoționale pe care le poate declanșa, ea poate asigura implicarea personală, profundă a preșcolarului în activitățile organizate, prin însuși modul de stabilire a relației intersubiective educator-copil” (Mihaela Păiși Lăzărescu, Liliana Ezechil, 2011, p.119).

BIBLIOGRAFIE:

1. *** “Programa activității instructiv educative în grădinița de copii”, București, 2010
2. *** “Revista Învățământului preșcolar”, București, 2002
3. Mihaela Păiși Lăzărescu, Liliana Ezechil, „Laborator preșcolar” Editura V&I Integral București, 2011
4. Varzari, El., Taibon, M., Manasia, V., Cunoașterea mediului înconjurător și dezvoltarea vorbirii, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1965